

Beslutade den 18 mars 2016

Unga misstänkts rätt till försvarare – Ändring av RåR 2006:3

Kapitel 4 i Riksåklagarens riktlinjer för handläggning av ungdomsärenden (RåR 2006:3) ska ha följande lydelse.

4 Unga misstänkts rätt till försvarare

Riktlinjerna i detta kapitel innebär sammanfattningsvis följande:

- Utgångspunkten är att en ung misstänkt ska ha biträde av en försvarare vid alla utredningar (se avsnitt 4.3).
- Detta gäller oavsett inställningen till försvararfrågan (se avsnitt 4.2).
- Vid förseelser och vissa lindriga brott är det dock normalt uppenbart att den unge saknar behov av försvarare (se avsnitt 4.4).
- Försvarare ska i nästan alla fall vara närvarande vid förhör i sak med den unge (se avsnitt 4.5–4.7).

I detta kapitel regleras ungas rätt till försvarare vid alla utredningar. Även joursituationer omfattas av riktlinjerna. Riktlinjerna gäller även åklagares handläggning av ärenden där Polismyndigheten har varit förundersökningsledare.¹ Riktlinjerna gäller såväl förundersökningar som utredningar enligt 23 kap. 22 § rättegångsbalken.

4.1 Regler om ungas rätt till försvarare

4.1.1 Reglerna i LUL m.m.

Enligt 24 § LUL ska offentlig försvarare alltid förordnas såvida det inte är uppenbart att den unge saknar behov av försvarare. När en offentlig försvarare ska förordnas ska undersökningsledaren anmäla detta till rätten.

Bestämmelsen har sin bakgrund bl.a. i FN:s konvention om barnens rättigheter (Barnkonventionen). En av de garantier som räknas upp i konventionen är att barn snarast ska få juridiskt biträde eller annan lämplig hjälp vid förberedelse och framläggande av sitt försvar.²

¹ Det kan noteras att i ärenden där Tullverket normalt är förundersökningsledare ska åklagare överta förundersökningsledningen när misstänkt är under 18 år, se Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (ÅFS 2013:3) om ledning av förundersökning i brottmål som även kan ledas av Tullverket.

² FN:s konvention om barnens rättigheter, artikel 37 d) och artikel 40 punkten 2.

Enligt 12 § förundersökningskungörelsen (1947:948) ska den som underrättas om att han eller hon är skäligen misstänkt för ett brott samtidigt informeras om sin rätt att redan under förundersökningen anlita biträde av försvarare och om att offentlig försvarare under vissa förutsättningar kan förordnas. Den misstänkte ska också bl.a. underrättas om sin rätt att inte behöva yttra sig om brottsmisstanken.

4.1.2 Rätten till försvarare enligt Europakonventionen

Den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) gäller som lag i Sverige. Rätten till försvarare är angiven i artikel 6.3 c) där det framgår att den som anklagats för brott har rätt att försvara sig genom rättegångsbiträde som han eller hon själv utser eller, när han eller hon saknar tillräckliga medel för att betala ett rättegångsbiträde, att erhålla ett sådant utan kostnad, om rättvisans intresse så fordrar. Det finns ett flertal avgöranden från den Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) där klagomålen handlat om att förhör hållits med unga misstänkta utan tillgång till försvarare.³

Huvudsyftet med att en misstänkt ska ha biträde av en försvarare tidigt i en brottsutredning är att han eller hon inte p.g.a. bristande kännedom om utredningsförfarandet och den rättsliga regleringen ska komma i underläge mot polis och åklagare. Detta kan i de flesta fall bara kompenseras genom biträde av en försvarare vars uppgift bl.a. är att säkerställa respekten för den misstänktes rätt att inte belasta sig själv.⁴ Detta gäller i särskilt hög utsträckning när den misstänkte är ung.

Europadomstolen har konstaterat att artikel 6 i Europakonventionen som regel kräver att den misstänkte ges tillgång till en försvarare redan vid det första polisförhöret om det inte kan visas att det, i ljuset av särskilda omständigheter i det enskilda fallet, finns tvingande skäl att begränsa den misstänktes rätt. Domstolen har vidare uttalat att även om det föreligger tvingande skäl för en sådan begränsning så får detta inte otillbörligt skada den misstänktes rättigheter. En oåterkallelig skada uppstår om den misstänkte, utan tillgång till försvarare, under förhör gör uttalanden som kommer att utgöra den huvudsakliga bevisningen i målet och som läggs till grund för en fällande dom.⁵

Riksdagens ombudsmän (JO) har bedömt att Europakonventionens krav i praktiken innebär att en ung misstänkt måste ha tillgång till någon form av juridiskt biträde innan ett förhör med den unge kan hållas utan försvarare.⁶

JO har med hänvisning till bl.a. Europadomstolens avgöranden i flera beslut riktat kritik mot åklagare för att ha genomfört förhör med unga misstänkta utan försvarare närvarande.⁷

³ Se t.ex. *Salduz mot Turkiet* (dom den 27 november 2008, no. 36391/02) samt *Panovits mot Cypern* (dom den 11 december 2008, no. 4268/04).

⁴ *Salduz mot Turkiet* (dom den 27 november 2008, no. 36391/02).

⁵ *Yoldas mot Turkiet* (dom den 23 februari 2010, no. 27503/04).

⁶ JO 2012/13 s. 106.

Av Europadomstolens praxis framgår att en misstänkt under vissa förhållanden kan avstå från sin rätt till försvarare. Domstolen har dock betonat att ett sådant avstående måste ske på ett otvetydigt sätt under rättssäkra och väl dokumenterade former och det får inte strida mot något väsentligt allmänt intresse.⁸ Ett avstående från rätten till försvarare måste vara frivilligt. Det förutsätter att den misstänkte har fått tydlig och tillräcklig information på ett enkelt och begripligt språk om innebörden av rättigheten och de eventuella konsekvenserna av att avstå från den.⁹

Med hänsyn till Europakonventionens krav är utrymmet ytterst begränsat för en ung misstänkt och dennes vårdnadshavare att förfoga över frågan om försvarare bör förordnas för den unge. Åklagare ska därför alltid göra en självständig och objektiv bedömning av behovet av en försvarare oavsett den misstänktes eller dennes vårdnadshavares inställning till försvararfrågan.

4.2 Åklagares skyldighet att självständigt bedöma behovet av försvarare, ge tydliga direktiv och göra framställan till rätten

Om den unge misstänkte eller dennes vårdnadshavare begär att en offentlig försvarare ska förordnas ska åklagaren utan dröjsmål göra en framställan till rätten om detta.

Åklagaren ska, oavsett den unges och dennes vårdnadshavares inställning till försvararfrågan, utan undantag begära hos rätten att en offentlig försvarare ska förordnas om den unge misstänkte enligt dessa riktlinjer bör ha biträde av en försvarare.

För det fall den unge biträds av en privat försvarare som är advokat får det anses uppenbart att den unge saknar behov av en offentlig försvarare.

Det är åklagarens ansvar att lämna de direktiv som krävs med hänsyn till behovet av försvarare.

När en offentlig försvarare ska förordnas för en ung misstänkt ska undersökningsledaren enligt 24 § LUL anmäla det hos rätten. En sådan framställan ska göras utan dröjsmål.¹⁰ Det är tillräckligt att antingen den unge eller dennes vårdnadshavare begär att försvarare ska förordnas för att åklagaren ska vara skyldig att göra en framställan till rätten. Framställan ska göras oavsett vilken bedömning åklagaren gör av behovet av försvarare.

⁷ Se t.ex. JO 2011/12 s. 77, JO 2012/13 s. 106 samt beslut den 26 april 2013 (dnr 3019-2012).

⁸ Panovits mot Cypern (dom den 11 december 2008, no. 4268/04 § 68).

⁹ Yoldas mot Turkiet (dom den 23 februari 2010 no. 27503/04) samt Panovits mot Cypern. Se även artikel 9 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/48/EU samt Ds 2015:7 Rätten till försvarare, m.m. s. 71.

¹⁰ Se t.ex. JO beslut den 30 november 2012 (dnr 3577-2011) samt beslut den 4 december 2009 (dnr 4498-2009).

Enligt 21 kap. 3 § rättegångsbalken är det i första hand den unges vårdnadshavare som ska tillfrågas om valet av försvarare. I andra hand ska den unge tillfrågas. Det ska således alltid klarläggas om det finns önskemål om att en offentlig försvarare ska förordnas och i så fall vem som önskas som försvarare.

Mot bakgrund av de krav som ställs i LUL samt i Europadomstolens praxis (se avsnitt 4.1) ska åklagaren, oavsett den unges och dennes vårdnadshavares inställning till försvararfrågan, alltid begära att en offentlig försvarare förordnas om den unge enligt dessa riktlinjer bör ha biträde av en försvarare.

Från detta kan dock undantag göras i vissa fall när den unge biträds av en privat försvarare. För det fall den unge biträds av en advokat får det anses uppenbart att den unge saknar behov av en offentlig försvarare. Det kan dock inte anses vara fallet om den unge biträds av en annan person som privat försvarare. I dessa fall bör åklagaren således begära hos rätten att en offentlig försvarare förordnas för den unge.

Om domstol avslår en begäran om förordnande av offentlig försvarare får åklagaren anses ha uppfyllt sina skyldigheter att ta tillvara den unges rätt till försvarare.

Det är åklagares ansvar att lämna de direktiv som krävs med hänsyn till behovet av försvarare. När en ung misstänkt är frihetsberövad är det särskilt angeläget att åklagaren är tydlig i sina direktiv och förklarar att endast ett delgivningsförhör ska hållas oavsett om den unge vill förklara sig eller berätta om händelsen (se avsnitt 4.7). Sådana direktiv bör lämnas t.ex. i samband med att gripande anmäls samt vid beslut om hämtning till förhör eller anhållande i frånvaro. Frågan om behovet av försvarare bör således ingå som en del i planeringen inför verkställandet av det aktuella beslutet.

Det förekommer att en misstänkt lämnar uppgifter som har betydelse för utredningen efter ett förhör har avbrutits och inga ytterligare frågor ställts till den misstänkte. På förfrågan till åklagare om hur detta ska hanteras bör åklagare i sina direktiv ge anvisningar om att uppgifterna inte ska antecknas i förhöret utan kan dokumenteras genom anteckningar i en promemoria som bifogas förundersökningsprotokollet.¹¹ Denna möjlighet att dokumentera uppgifter får givetvis inte användas som ett sätt att kringgå reglerna om rätten till försvarare vilket innebär ett krav på att misstänkt redan när ett delgivningsförhör inleds (se avsnitt 4.6) eller ett sakförhör avbryts (se avsnitt 4.8) ska få tydlig information om varför ytterligare frågor inte kan ställas.

4.3 När ska en försvarare biträda den unge under utredningen?

En offentlig försvarare ska som huvudregel biträda den unge misstänkte i alla utredningar. Endast i de fall som framgår av avsnitt 4.4 och 4.7 kan undantag ske från detta.

¹¹ Se JO 2012/13 s. 106.

Huvudregeln är att en ung misstänkt ska biträddas av försvarare vid alla utredningar. För att en försvarare inte ska förordnas krävs det att det är uppenbart att den unge saknar behov av försvarare. Är den unge frihetsberövad är det aldrig uppenbart att behov av försvarare saknas. Detsamma gäller om utredningen rör ett brott med mer än sex månaders fängelse i straffskalan. Vid förseelser och vissa lindrigare brott kan det vara uppenbart att den unge saknar behov av försvarare. Det framgår av avsnitt 4.4 i vilka fall det kan anses vara fallet. Uppräkningen är uttömmande. I avsnitt 4.7 finns dessutom undantag för extraordinära fall.

4.4 När är det uppenbart att det saknas behov av försvarare under utredningen?

Vid utredningar av förseelser med endast penningböter i straffskalan och brott där straffvärdet i det enskilda fallet inte kan förväntas överstiga penningböter är det i princip alltid uppenbart att den unge misstänkte saknar behov av försvarare.

Om inte den unge p.g.a. särskilda omständigheter eller personliga förhållanden har behov av försvarare behöver den unge inte biträddas av en försvarare vid utredningar rörande snatteri, vissa fall av missbruk av urkund, vissa fall av olovlig körning, lindriga fall av ringa narkotikabrott och ringa narkotikasmuggling samt brott mot knivlagen.

4.4.1 Förseelser

Vid utredning som rör förseelser med endast penningböter i straffskalan är det i princip alltid uppenbart att den unge misstänkte saknar behov av försvarare.¹²

4.4.2 Brottsfall där straffvärdet inte kan förväntas överstiga penningböter

Vid utredning av brott där straffvärdet i det enskilda fallet inte kan förväntas överstiga penningböter är det i princip alltid uppenbart att den unge saknar behov av försvarare. För att man ska kunna förvänta att straffvärdet inte överstiger penningböter bör detta följa av rekommendationer utfärdade vid Åklagarmyndigheten eller av stabil domstolspraxis.¹³

4.4.3 Vissa brott

Snatteri

Det är normalt uppenbart att den unge saknar behov av försvarare vid utredning av snatteri enligt 8 kap. 2 § brottsbalken. Det gäller även om det tillgripna har ett så högt värde att gärningen är nära att bedömas som stöld.

Missbruk av urkund

¹² Jfr prop. 2000/01:56 s. 25 och s. 33.

¹³ Av RättsPM 2012:7 Strafföreläggande i bötesmål – en sammanställning av tillämpade påföljder framgår att exempel på sådana brott är vissa fall av olaga intrång enligt 4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken, lindriga fall av åverkan enligt 12 kap. 2 § brottsbalken samt bedrägligt beteende enligt 9 kap. 2 § första stycket brottsbalken där värdet på det tillägnade uppgår till högst 60 kr.

Normalt är det uppenbart att den unge saknar behov av försvarare vid utredning av missbruk av urkund enligt 15 kap. 12 § brottsbalken bestående i att den unge lånat en legitimationshandling för att komma in på nöjeslokal där åldersgräns gäller.

Olovlig körning och olovlig körning, grovt brott

Vid utredning av olovlig körning samt olovlig körning, grovt brott, enligt 3 § första stycket lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott är det normalt uppenbart att den unge saknar behov av försvarare. Behov av försvarare finns dock i utredningar där fordonet ändrats (trimmats) så att annan behörighet krävs för att föra fordonet.

Ringa narkotikabrott och ringa narkotikasmuggling

Det är normalt uppenbart att den unge saknar behov av försvarare vid utredning av ringa narkotikabrott enligt 2 § jfr med 1 § första stycket 6 narkotikastrafflagen (1968:64). Det gäller dock endast om utredningen rör ringa narkotikabrott genom eget bruk eller innehav av narkotika för eget bruk där straffvärdet i det enskilda fallet inte kan förväntas överstiga 60 dagsböter. Det är straffvärdet innan avdrag enligt 29 kap. 7 § brottsbalken (s.k. ungdomsrabatt) som avses. För att man ska kunna förvänta att straffvärdet inte överstiger 60 dagsböter bör detta följa av rekommendationer utfärdade vid Åklagarmyndigheten eller av stabil domstolspraxis.¹⁴ Det sagda gäller även om den påföljd som kan komma i fråga är ungdomsvård.

Vad som nu har sagts gäller även ringa narkotikasmuggling enligt 6 § andra stycket jfr med 3 § första stycket lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Olaga innehav av kniv och andra farliga föremål

Det är normalt uppenbart att den unge saknar behov av försvarare vid utredning av olaga innehav av kniv och andra farliga föremål enligt 1 och 4 §§ lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål.

4.4.4 Flerfaldig brottslighet

Även om utredning rör flera förseelser eller brott som tas upp i avsnitt 4.4.1–4.4.3 är det normalt uppenbart att den unge saknar behov av försvarare.

4.4.5 När det inte är uppenbart att den unge saknar behov av försvarare p.g.a. särskilda omständigheter eller personliga förhållanden

Det är inte vid alla utredningar rörande nämnda brott eller förseelser (se avsnitt 4.4.1–4.4.3) som det är uppenbart att en ung misstänkt saknar behov av försvarare, även om det är det normala. En helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet måste alltid göras vid prövningen av försvararbehovet. Den unge bör exempelvis ha biträde av en försvarare om utredningen är klart mer komplicerad eller omfattande än normalt. Om ett stort eller ovanligt komplicerat skadeståndsanspråk på goda grunder kan förmodas komma att riktas mot den unge

¹⁴ Se RättsPM 2012:7 Strafföreläggande i bötesmål – en sammanställning av tillämpade påföljder.

bör han eller hon också ha biträde av en försvarare. Ett skadeståndsanspråk kan anses vara stort om det överstiger ett halvt prisbasbelopp.

Den unge bör vidare ha biträde av en försvarare om han eller hon har ett särskilt behov p.g.a. av psykisk ohälsa eller funktionshinder eller andra särskilda svårigheter som rör personliga förhållanden.

Vid helhetsbedömningen av försvararbehovet i det enskilda fallet ska också brottets svårhet beaktas. Om påföljden inte kan förväntas överstiga penningböter finns det endast undantagsvis behov av försvarare.

4.5 Försvarens närvaro vid förhör

Om inte annat följer av avsnitt 4.6 och 4.7 ska försvarare alltid vara närvarande vid förhör i sak med den unge misstänkte.

I fall då den unge ska biträdas av en försvarare under utredningen ska försvararen vara närvarande vid det första förhöret med den unge misstänkte samt övriga förhör i sak (det sagda gäller dock inte när endast ett delgivningsförhör ska hållas då misstänkt är frihetsberövad, se avsnitt 4.6). Vid förhör om annat, t.ex. vid kompletterande förhör rörande beslag, om den unge ska delges en ändrad brottsmisstanke utan att höras ytterligare i sak eller vid förhör för att delge innehållet i en utredning, kan dock den unge, förutsatt att dennes försvarare dessförinnan kontaktats och gett sitt medgivande, avstå från sin rätt att ha försvarare närvarande. Kravet på försvarares närvaro utesluter inte att denne kan vara närvarande via telefon eller videokonferens. Närvaro i sådan form bör dock endast ske om den unge misstänkte och dennes försvarare anser att det är lämpligt.

4.6 Särskilt om förhör i samband med frihetsberövande

En ung misstänkt som är frihetsberövad ska alltid biträdas av en försvarare. Om en försvarare inte kan närvara vid förhör med den unge ska endast ett delgivningsförhör genomföras. Förhör med frågor i sak får alltså avvakta till dess försvarare kan närvara vid förhöret.

I en situation när en ung misstänkt är frihetsberövad är det aldrig uppenbart att behov av försvarare saknas. Det finns således inte något utrymme för att hålla förhör i sak med en ung misstänkt som är frihetsberövad. (Se avsnitt 4.3, jfr dock undantag vid extraordinära situationer, se avsnitt 4.7.)

Mot bakgrund av bestämmelsen i 24 § LUL och med beaktande av Europakonventionens krav står det klart att intresset av att den misstänkte har en försvarare närvarande vid förhör alltid väger tyngre än andra intressen (jfr dock avsnitt 4.7). Förhör i sak får därför, i de joursituationer då en försvarare inte kan närvara vid förhöret, anstå till dess försvarare kan närvara även om den misstänkte själv vill ge sin berättelse och det skulle kunna leda till att ett anhållningsbeslut kan undvikas eller frihetsberövandet förkortas. Detsamma gäller om det finns risk för att identifiering av medmisstänkta eller andra förundersökningsåtgärder försenas eller försvåras.

När misstänkt är frihetsberövad och en försvarare inte kan vara närvarande ska således endast ett delgivningsförhör hållas. Ett delgivningsförhör innebär att den misstänkte, efter delgivning av brottsmisstanken som ska vara preciserad i fråga om brottsrubricering, tid, plats och andra nödvändiga detaljer, får avge sin inställning till denna. Vidare ska om möjligt de särskilda häktningsförutsättningarna utredas vilket innebär att den misstänktes personliga omständigheter som har betydelse för frågan om anhållande ska klarläggas vid förhöret.¹⁵ Frågor i sak ska inte ställas, inte ens om den unge vill förklara sig och t.ex. berätta om ett alibi eller beskriva en nödvärnssituation.

¹⁵ Se Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, 3 uppl. s. 255.

En konsekvens av att förhör i sak inte ska hållas med den unge utan att försvarare är närvarande kan vara att tiden för ett eventuellt frihetsberövande blir längre. Detta måste åklagaren väga in i bedömningen av om det är proportionellt att anhålla den unge. Detta och andra motstående intressen måste vägas mot främst brottslighetens allvar och styrkan i häktningsskäl. Om det finns tillräckligt starka skäl bör den unge anhållas.

Om den unge anhållits efter att endast ett delgivningsförhör har hållits ska åklagaren ge direktiv om att ett förnyat förhör, där försvarare kan vara närvarande, ska hållas omgående eller i vart fall så snart det är möjligt. Detsamma gäller om åklagare har beslutat om anhållande efter att den unge hörts i sak utan att försvarare har varit närvarande.

4.7 Extraordinära fall där intresset av att den unge biträds av försvarare får vika för andra intressen

Om det vid en samlad bedömning finns mycket starka skäl av nödkaraktär som talar mot att avvakta med förhör i sak kan förhör med den unge misstänkte hållas även om en försvarare inte är närvarande.

I undantagsfall kan det uppkomma situationer då det finns närmast tvingande skäl för att den unges rätt till försvarare får stå tillbaka. Rättssäkerhetsintresset får alltså i dessa fall ge vika för intresset av att hålla förhör i sak omedelbart. Det kan vara aktuellt då det är nödvändigt för att avvärja fara för någons liv, fysiska hälsa eller frihet. Det rör sig med andra ord om nödliknande situationer där intresset av att rädda liv och hindra allvarlig skada måste ges företräde. Förhöret ska naturligtvis inte göras mer omfattande än vad som behövs med hänsyn till omständigheterna som föranleder förhöret. Om förhör hållits i sak med en ung misstänkt utan att försvarare varit närvarande måste detta beaktas under det fortsatta förfarandet så att den misstänktes rättigheter enligt Europakonventionen tillgodoses.¹⁶ Åklagare bör dokumentera sin bedömning av den avvägning som gjorts där skyndsamhetsintresset har ställts mot den skada som kan uppkomma om förhöret skjuts upp. Åklagare bör också ge anvisningar dels om att förhöret dokumenteras genom bild- och ljudinspelning eller i vart fall ljudupptagning, dels att ett förhörsvittne ska närvara om det är möjligt.

4.8 När behov av försvarare uppkommer under eller efter förhör med den unge

Om behov av försvarare uppkommer under ett förhör med den unge misstänkte ska förhöret avslutas och ett nytt förhör hållas där försvarare är närvarande. Den unge ska också höras på nytt med biträde av en försvarare om behov av försvarare uppkommer efter att den unge har hörts.

I vissa situationer kan behov av försvarare uppkomma under förhör eller först efter det att förhör med den unge har hållits. Det kan exempelvis komma fram att den unge riskerar att åläggas ett mer omfattande skadestånd eller att utredningen visar

¹⁶ Jfr Europaparlamentets och Rådets direktiv 2013/48/EU artikel 3.6 a) och artikel 8.1 d).

sig vara klart mer komplicerad eller omfattande än normalt. Det kan också komma fram nya omständigheter som leder till att brottsrubriceringen ska ändras i en skärpande riktning. Om en sådan situation uppkommer under ett förhör ska förhöret avslutas och nytt förhör hållas med den unge där denne biträds av en försvarare. Om ett förhör redan har ägt rum med den unge ska ett nytt förhör hållas där försvarare är närvarande.

4.9 Åklagarens åtgärder i ärenden där Polismyndigheten har varit förundersökningsledare

Om utredningen har letts av Polismyndigheten ska åklagaren som huvudregel besluta att återlämna utredningen till Polismyndigheten om den unge misstänkte inte har haft biträde av försvarare trots att så borde ha varit fallet.

Polismyndigheten är som huvudregel förundersökningsledare i ärenden som gäller brott där saken är av enkel beskaffenhet.¹⁷

Om åklagare konstaterar att Polismyndigheten har redovisat en utredning där en ung misstänkt inte har haft biträde av en försvarare, trots att så borde ha varit fallet enligt dessa riktlinjer, finns risk för att den misstänktes rättssäkerhetsintresse kan komma att äventyras. Exempelvis föreligger en sådan situation om uppgifter som lämnats i förhör kan komma att åberopas som bevisning i den kommande domstolsprocessen. Mot bakgrund av reglerna om tidsfrister i ungdomsärenden är det angeläget att fatta beslut i åtalsfrågan så snart som möjligt. Vid en intresseavvägning mellan skyndsamhetskravet och rättssäkerhetsintresset väger dock rättssäkerhetsintresset tyngst. Som huvudregel ska åklagare därför i denna situation besluta att återlämna utredningen till Polismyndigheten och i sin motivering till beslutet upplysa om den brist som iakttagits. I normalfallet innebär detta att ett nytt förhör med försvarare närvarande ska hållas.

I vissa fall kan det dock vid en samlad bedömning stå klart att det inte är nödvändigt att komplettera utredningen för att säkerställa den unges rättssäkerhetsintressen. Så kan vara fallet vid utredning av ett inte alltför allvarligt brott där utredningen är okomplicerad och brottet är erkänt. Åklagaren kan normalt utgå från att ett i utredningen dokumenterat avstående från rätten till försvarare uppfyller de krav som följer av Europakonventionen (se avsnitt 4.1). Om det finns indikationer på att så inte är fallet bör utredningen återlämnas till Polismyndigheten.

Dessa riktlinjer tillämpas från och med den 4 april 2016.

ANDERS PERKLEV

Peter Lundkvist
(Utvecklingscentrum Stockholm)

¹⁷ I vilka fall en utredning ska ledas av Polismyndigheten framgår av Åklagarmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (ÅFS 2005:9) om ledning av förundersökning i brottmål.